

PRADINIS PROJEKTO PASIŪLYMAS

Ekosisteminių paslaugų vertinimas Lietuvoje

Parengė: **Kristina Simonaitytė**
2017 m. lapkričio mėn.

Dalis „Kurk Lietuvai“ projekto
„Ekosisteminių paslaugų vertės
išryškėjimas, jų vertinimas ir
integravimas į sprendimų priėmimą
viešajame sektoriuje“

APRAŠYMAS

Ekosisteminės paslaugos (ESP) – tai iš gamtos gaunama nauda žmonių gerovei ir ekonomikai. Deja, dažnai šios paslaugos visuomenės yra laikomos nemokamomis ir neišsenkančiomis, nėra pakankamai žinomos ir pripažįstamos bei tinkamai vertinamos. Be to, žmogaus veikla daro didelį ir dažniausiai neigiamą poveikį biologinei įvairovei, ekosistemoms ir jų funkcijoms, taip pat ir ekosistemėms paslaugoms – įskaitant ir Lietuvoje.

Siekiant sumažinti šį poveikį yra labai svarbu pradėti vertinti ekosistemų būklę, jų gebėjimą teikti paslaugas ir tų paslaugų kokybę bei integruoti šį vertinimą į sprendimų priėmimą. Tai ne tik leis visapusiškai saugoti mūsų gamtą, bet ir padės užtikrinti dabartinių bei ateities kartų socialinę ir ekonominę gerovę.

Siūlomu projektu bus inicijuotas ESP kartografavimas ir vertinimas Lietuvoje nacionaliniu mastu ir taip bus pradėtas įgyvendinti 2016 m. gruodžio mėn. patvirtintoje LR Vyriausybės programoje iki 2020 m. iškeltas tikslas „Ekosistemų, jų paslaugų vertinimo mechanizmo integravimas į nacionalinės politikos formavimą ir įgyvendinimą, siekiant išsaugoti visuomenei svarbias ekosistemų paslaugas“.

APIMTYS

- Nustatyti ekosistemų ir ESP prioritetai nacionaliniu mastu
- Mažiausiai 24-ios prioritetingos ESP sukartografuotos ir jų būklė įvertinta nacionaliniu mastu
- Mažiausiai 24-ioms ESP atliktas socio-ekonominis vertinimas
- Atlikta visuomenės konsultacija apie ESP principo įgyvendinimą
- Nustatyti ekosistemų atkūrimo prioritetai, remiantis ESP vertinimu
- Pateiktos rekomendacijos dėl ESP principo integravimo į sprendimų priėmimo procesus
- Vykdomi ESP temos viešinio darbai

NAUDA

- Išaugusi visuomenės gerovė, sauga ir pagerėjusi sveikata dėl pagerėjusios ekosistemų ir jų teikiamų paslaugų būklės
- Sumažėjusios viešosios išlaidos apsaugojimui nuo klimato kaitos ir kitų gamtinių grėsmių
- Bent 15 proc. pagerėjusi ekosistemų ir jų teikiamų paslaugų būklė, 15 proc. sunykusių ir pažeistų ekosistemų atkurta

LAIKAS

- Pasirengimas: 2017 m. IV ketv. – 2018 m. IV ketv.
- Projekto vykdymas: 2018 m. IV ketv. – 2020 m. IV ketv.

VEIKLA

PRODUKTAI

NAUDA

Konsultacinės grupės subūrimas, prioritetų ir metodikos nustatymas

- Prioritetinių ekosistemų sąrašas
- Prioritetinių ESP sąrašas (min. 24-ios)
- Vertinimo metodikos ir įrankių aprašas

Apibrėžiamos studijos apimtys ir metodai.

Ekosistemų ir ekosisteminių paslaugų (ESP) kartografavimas ir būklės nustatymas

- Ekosistemų būklės žemėlapiai
- Ekosistemų būklės tendencijos
- Bent 24-ių ESP būklės nacionaliniai žemėlapiai

Šiuo metu tokių susistemintų duomenų nacionaliniu mastu neturime, todėl tokia informacija prisidėtų prie geresnių sprendimų priėmimo. Žemėlapiai leis nustatyti, kurių žmonių gerovei būtinų ESP jau trūksta ar kurių būklė ir tiekimas prastėja. Šių paslaugų palaikymas ir gerinimas taip pat leistų išvengti ekonominių nuostolių ateityje.

Socio-ekonominis pasirinktų ESP įvertinimas

- Vertinimo duomenų rinkiniai ir vertinimo matricos
- Rezultatų paaiškinimai ir išvados

ESP ekonominis vertinimas – tai būdas parodyti visuomenei ir sprendimų priėmėjams, kokią naudą ekosistemos teikia žmogaus gyvenimui. Pritaikymas: visuomenės sąmoningumui didinti, kompensacijų už žalą aplinkai nustatymui, teritorijų planavimo prioritetų nustatymui, ekosistemų atkūrimo prioritetų nustatymui ir t.t.

Visuomenės konsultacija

- Visuomenės sąmoningumo apie ESP ir temos aktualumo tyrimo rezultatai
- Nustatytos visuomenei prioritetinės ESP

Leistų atsakyti į klausimus: Kiek Lietuvos piliečiai šiuo metu žino apie gamtos teikiamas paslaugas ir jų naudą mūsų visų gerovei? Kurių paslaugų palaikymas jiems yra aktualiausias? ← Mandatas sprendimų priėmėjams

Ekosistemų atkūrimo prioritetų nustatymas

- Remiantis ESP būklės ir socio-ekonominiu vertinimu, ekspertų ir visuomenės konsultacija nustatyti ekosistemų atkūrimo prioritetai

Pavyzdžiui, Lietuvoje apie 50 proc. visų šlapžemių laikomos pažeistomis, taigi joms visoms reikėtų taikyti vienokias ar kitokias atkūrimo priemones. Taip pat akivaizdu, jog ekosistemų atkūrimo prioritetų nustatymas yra būtinas, dėl turimų ribotų finansinių ir žmogiškųjų išteklių. Šie prioritetai tuomet galėtų remtis ekosisteminių paslaugų principu – galbūt norėtume sustiprinti CO₂ sugėrimo paslaugą, siekdami sušvelninti klimato kaitos padarinius, tuomet reikėtų pirmiausia skatinti išeikvotų durpinių šlapynių arba miškų atkūrimą; ir panašiai.

ESP integravimas į sprendimų priėmimo procesą (teisinės priemonės)

- Pateiktos teisės aktų tobulinimo rekomendacijos tolimesniai ESP principo integravimui į sprendimų priėmimo procesus

Geresnis ir visapusiškas sprendimų priėmimo procesas, leidžiantis užtikrinti palankią ekosistemų ir ESP būklę, o kartu žmonių ir ekonomikos gerovę. Integravimo pavyzdžiai: Žaliosios infrastruktūros, gamta paremtų sprendimų, ESP rinkų ir finansinių paskatinimo mechanizmų (pvz. Payments for Ecosystem Services) vystymas, kt.

Viešinimas

- Projekto svetainė
- Straipsniai žiniasklaidoje
- Aiškinamieji filmukai ir stendai saugomose teritorijose
- Renginiai visuomenei ir ekspertams

Visuomenės aplinkosauginio sąmoningumo didinimas.